

ORSZÁGISMERET ÉS NYELVI-ORSZÁGISMERET AZ OROSZ SZAKOS TANÁRKÉPZÉSBEN

BOKÁNYI DEZSŐNÉ

Mint a szakirodalomból ismeretes az országismeret fogalmáról már a múlt század végén voltak elképzelések, de intenzíven csak a XX. század közepétől foglalkoznak vele a szakemberek, aminek eredményeképpen nagy tartalmi és formai változáson ment keresztül. A fogalom tanulmányozásában, fejlődésében igen nagy szerepet játszik a MAPRJAL, amelynek kongresszusai mint mérföldkövek jelzik az egyes szakaszokat:

- I. Kongresszus (1969 Moszkva): vita az országismeret fogalmáról;
- II. Kongresszus (1973 Várna): a tankönyvek összeállításának országismereti jellege;
- III. Kongresszus (1976 Varsó): az országismereti és nyelvi-országismeret pontos meghatározása;
- IV. Kongresszus (1979 Berlin): az országismeret, mint a nyelvtanítás metodikájának egyik aspektusa, már a fontosságának megfelelő helyet foglalt el a többi aspektus között.

Az egyes kongresszusok közötti időben a fogalom fejlődési szakaszairól cikkek, könyvek egész sora jelent meg, közöttük olyan átfogó enciklopédiái a kérdésnek, mint VERESCSÁGIN és KOSZTOMÁROV „Nyelv és Kultúra” c. könyvének első (1973) és második (1976) kiadása; [1] a különböző cikkgyűjtemények (1969, 1972, 1974, 1977, 1979) [2], amelyekben megtalálhatók az országismeret fogalmának, jelentőségének több szempontú magyarázatai. E munka nemzetközi összehangolásában jelentős szerepet vállalt a Moszkvai Puskin Orosz Nyelvi Intézet, s nagy segítséget nyújt a „Russzkij jazük za rubezsom” 1967 óta megjelenő folyóirat, amelynek hasábjain megjelennek nemcsak elméleti jellegű munkák, hanem feldolgozásra ajánlott gyakorlati tananyagok is.

Az országismeretnek, mint a nyelvtanulás egyik módszertani aspektusának meghatározását, jelentőségét nagyon jól megismerték már nemcsak a Szovjetunióban, hanem az orosz nyelvet tanító országokban is, elsősorban a szocialista országokban. Erről tanúskodnak a kongresszusokon, konferenciákon elhangzó felszólalások, a cikkek és tanulmányok, amelyeket közzétettek az egyes országok kutatói, gyakorló pedagógusai. Ugyanakkor meg kell állapítani, hogy bár napjainkban már nem vitás az országismereti információk továbbításának szükségessége, a tanulók világnézeti nevelésében betöltött szerepe, a nemzetközi politikai légkör kialakítására gyakorolt hatása, még mindig vannak vitás kérdések, elsősorban a továbbítás módszerei vonat-

kozásában. Ezek közül szeretnék kiemelni néhányat, amelyeknek tisztázása számunkra is hasznos útmutatásul szolgálhat.

1. Az országismeret, és nyelvi országismeret meghatározása és egymáshoz való viszonyulása tisztázására VERESCSÁGIN és KOSZTOMÁROV, mint egy korábbi cikkben már ismertetésre került [3], könyvükben az általános országismeret 9 értelmezését adták meg. Rámutattak jellegére, az adott nép kultúrájával való kapcsolatára. Ugyanakkor rámutattak a nyelv és kultúra elválaszthatatlanságára is.

«...культура является исследовательским предметом многих научных дисциплин, однако в лингводидактике им соответствует одна и единая область знания, в которой все сведения о культуре представлены обобщённо и комплексно: это — страноведение.»[4]

A nyelv oktatása során azonban szükségszerűen felmerült a kérdés, hogy mikor, hogyan kezdjük el az országismereti információk továbbítását, melyik évfolyamon? A szakirodalomban erre is rámutattak a szerzők, hiszen a nyelvi-országismeret, mint az általános országismeret egyik ága, már az oktatás első pillanatától kezdve szerves része a tananyagnak, mert mint erre az alábbi idézet is rámutat, olyan információkat tartalmaz, amelyek jelen vannak a nyelvi formákban s amelyek azoktól elválaszthatatlanok:

«Лингвострановедением в преподавании русского языка иностранцам называется методика ознакомления иностранных школьников, студентов, стажёров, изучающих русский язык с современной советской действительностью, культурой через посредство русского языка и в процессе его изучения...»[5] Amikor tehát az országismeret és ezen belül a nyelvi-országismeret lényegét vizsgáljuk, feltétlenül tisztázni kell hogyan viszonyulnak egymáshoz az oktatás folyamatában. Az eltelt évtized alatt ez nem volt egyértelmű, mert voltak oktatók, akik a nyelvi országismerethez csak azokat a háttérismereti információkat sorolták, amelyek a nyelvi formában kifejezésre kerültek, ami már azért sem helyes, mert ezzel kérdésessé váltak azok az ismeretek, amelyek az adott tananyag kapcsán még felmerülhettek. A MAPRJAL IV. Kongresszusán VERESCSÁGIN és KOSZTOMÁROV felszólalásukban nagyon pontos meghatározást adták a nyelvi országismeret tartalmának:

«В лингвострановедческом аспекте преподавания русского языка как иностранного изучаются (с целью дальнейшего применения в языковом учебном процессе) все источники информации о стране изучаемого языка, все без исключения каналы сведений. К числу важнейших носителей страны информации — наряду с учебными текстами, комментированием и зрительной наглядностью — принадлежат сами формы языка, и в их числе прежде всего те языковые единицы, которые обладают национально-культурной семантикой»[6] Összehasonlítva a szerzők által adott meghatározásokat már érthetővé válik, hogy, mint ahogy a továbbiakban az idézet is bizonyítja, az országismeret és nyelvi-országismeret egymást kiegészíti, csak a továbbítási formában különböznek egymástól:

«...страноведение и лингвострановедение в процессе усвоения знаний о культуре страны языка находятся между собой в отношениях дополнительности, — они не только связаны, но и предполагают друг друга.»[7] tehát, mint ez egy másik idézetben olvasható, «лингвострановедение и страноведение различаются формами и приёмами преподавания, а также источниками информации, потому что в первом случае речь идёт о языковом учебном процессе, а во втором — об общественном».[8]

2. Függetlenül attól, hogy már csaknem 15 éve folynak intenzív megfigyelések, jelennek meg elméleti és gyakorlati segítséget nyújtó munkák, még ma sem egységesek a nézetek az országismereti anyag összeválogatását és továbbítását illetően nemcsak

nemzetközi vonatkozásban, hanem egyes országokon belül sem. Ezt bizonyítják a MAPRJAL kongresszusok anyagának kiadott tézisei is, ahol a téma kapcsán a szocialista országok képviselőinek többsége csak az országismereti előadásokról írnak. Ennek magyarázata talán az, hogy az oroszszakos képzés során egyik legnehezebb terület a háttérismeretek pótlása. Ehhez azonban pontosan tisztában kell lenni azok lényegével, hogy mit kell a külföldi hallgatóknak pótolni. Verescsagin és Kosztomárov könyvükben [9] három csoportra osztották ezeket az ismereteket:

- a) amit minden ember ismer (nap, szél, születés stb.);
- b) a regionális ismeretek (trópusi ember pl. nem mind ismeri a hó fogalmát);
- c) olyan ismeretek, amelyek csak meghatározott etnikai és nyelvi közösségekben élő emberek birtokában vannak s amelyek a nemzeti kultúra szerves részei.

Az orosz szakos hallgatók részére összeállított tananyagba be kell építeni olyan rendszereket, amelyek hacsak részben is, de pótolni tudják, mindazt ami egy átlagos orosz ember tudatában van. Ebből indulnak ki azok a pedagógusok, akik előadássorozatot állítanak össze a hallgatók részére. Ezek tematikái az esetek többségében történelmi, kultúrtörténelmi stb. vonatkozásúak. Természetesen erre is szükség van, bár még ma nem tisztázott, hogy milyen arányokban kapják a hallgatók az egyes területeket felölelő anyagot, hiszen a 4—5 éves képzés során az időkeretek korlátozottak. A Puskin Orosz Nyelvi Intézet 1978-ban kiadott külföldi egy felsőoktatási intézményekben tanuló orosz szakosok részére összeállított országismereti tematikát [10], amelyhez módszertani bevezetést is adtak. Ebben a kiadványban az alábbi 15 témakört találhatjuk: Szovjetunió a világ térképén; a szovjet társadalom történetének alapvető szakaszai; a Szovjetunió Alkotmánya; a Szovjet Szocialista társadalom; Szovjetunió gazdasági élete; a szovjet nép anyagi helyzete; a szovjet nép mindennapi élete; Szovjetunió közoktatása; Szovjetunió kulturális élete; Szovjetunió tudományos élete; Szovjetunió fegyveres erői; sport- és testedzés a Szovjetunióban; vallás és templom a Szovjetunióban; Szovjetunió külpolitikája; és valamint Szovjetunió és a szocialista világrendszer. Ennek a nagy gonddal összeállított tematikának feldolgozása nagy segítséget adhat a jövőendő orosz szakosok részére, bár úgy érzem, főiskolai viszonylatban — miután nálunk a tanterv ilyen irányú feladatokhoz nem ad külön óralehetőséget — jelenleg csak részben valósítható meg.

A háttérismeretek egy másik csoportja fontosságát tekintve nem marad el az átfogó ismereteket közlő előadások mögött, ez a háttérismereteket felölelő lexikai anyag. VERESCSAGIN és KOSZTOMÁROV ide sorolták azokat a szavakat és kifejezéseket, amelyeknek nincs ekvivalensük más nyelvben. Ezeket két szempontból osztályozták: származásuk és jelentésük szerint. Genetikai szempontból hét csoportot hoznak fel példaként:

1. Szovjetizmusok — olyan szavak, kifejezések, amelyek a Nagy Októberi Forradalom után jelentek meg (Верховный Совет; соцстраховская путёвка; дом отдыха; заводская поликлиника; райсовет; сельсовет; декретный отпуск; депутат; общественные фонды; детский дом; детский сад stb.)

2. Az új létel kapcsolatos szavak, kifejezések — ezek szorosan kapcsolódnak az előző csoporthoz (ордер на квартиру, КамАЗ; субботник; воскресник; ЗАГС; ВДНХ; ГЭС; трудодень stb.)

3. Tradicionális létjelenségek és tárgyak megnevezése (щи; блины; хоровод; форточка; изба; тройка stb.)

4. Korábbi történelmi korokhoz tartozó szavak, kifejezések, amelyeket ma már rendszerint átvitt értelemben használnak (кафтан; волость; земство; пуд; лапти; соха; армяк; фунт; сажень; аршин; верста; губерния; уезд stb.)

5. Lexikai-frazeológiai egységek (коломенская верста; бить в набат; турусы на колесах; узнать всю подноготную stb.)

6. Folklorból átvett szavak és kifejezések (не по дням, а по часам; снегурочка; домовой; в тридевятом царстве stb.)

7. Nem orosz eredetű szavak és kifejezések (базар; аркан; тубетейка; шашлык; мечеть; гетман; аул; аксакал; караван stb.)

A szerzők a továbbiakban rámutatnak, hogy minden csoport jelentésénél, témájánál fogva további csoportokra oszthatók. [11] Ezekre a kifejezésekre a nyelvi felkészítés során feltétlenül ki kell térni minden nyelvet oktatónak.

A háttérismeretek harmadik nagy összetevője az averbális nyelvi kifejezések csoportja, amelyekhez a gesztusnyelv, mimika és a nyelvi etikett tartozik elsősorban. „... a kölcsönös megértést akadályozó súlyos hibákat követhetünk el, ha nem vesszük figyelembe, hogy egyrészt a nyelven kívüli közlési lehetőségeink is vannak, és azok sokszor súlyosabban esnek latba, mint a nyelvek; másrészt elvileg egyaránt helyes nyelvi formák között választást előírhat valami nem (egészen) nyelvtani szabályrendszer ...” írja PAPP FERENC. [12] A továbbiakban úgy pontosítja ezt a tételét, hogy azokról a nyelvi illemszabályokról van szó, „amelyek a hangtannak, nyelvtannak, szómegválasztásnak parancsolnak, amelyek megtartásával vagy meg nem tartásával ...rendkívül fontos dolgokat közlünk partnerünkkel...”. E területen végzett oktatómunkához nagy segítséget nyújtanak az egyes kiadványok, elsősorban Akisina és Formanovszkaja 1975 és 1978-ban kiadott műve [13], amely 1980-ban magyar kiadásban is megjelent, [14] s tartalmazza mindazokat a beszédfordulatokat, amelyeket megismerve nemcsak az orosz szakos hallgatók, hanem a nyelvet tanulók valamennyien nagy lépést tehetnek a kölcsönös megértés irányában. E kiadvány témakörei a következők: megszólítás és figyelemkeltés; köszöntés; ismerkedés; felszólítás; meghívás; kérdés; tanácsadás; javaslatétel; beleegyezés és elutasítás; egyetértés és ellenvetés kifejezése; bocsánatkérés; panaszkodás; vigasztalás; együttérzés, részvétnyilvánítás; bók, tetszésnyilvánítás, helytelenítés; szemrehányás; felköszöntés; jókívánás; köszönet, hála; búcsúzkodás.

3. A harmadik vitát kiváltó kérdés: milyen nyelven tartsuk az országismereti jellegű előadásokat?

— ha anyanyelven — a hallgatók, tanulók nem fogják ismerni a megfelelő lexikai anyagot;

— ha orosz nyelven, akkor különösen az I. és II. évfolyamokon, nem minden hallgató képes megérteni az anyagot, vagy pedig az információ mélysége szenved csorbát.

E kérdéssel kapcsolatosan a szakirodalomban találkozhatunk érdekes kísérletekkel, amelyekről egy korábbi cikkben már említést tettem [15], amikoris egy norvég tanár pl. arról számol be, hogy intézetükben a szükséges terminológiát a diákok előre megkapják és az előadást orosz nyelven hallgatják. Nekünk azonban a szovjet szerzőpáros véleményével kell egyetértetni, akik könyvükben rámutatnak arra, hogy az országismereti információknak nagyon fontos eljutni a hallgatókhoz, inkább tartsuk anyanyelven, vagy egy közvetítő nyelven az előadást:

«Для восприятия страноведческих сведений нет необходимости осваивать новый язык, особенно при общем ознакомлении. Изучающие иностранные языки также нередко слушают страноведческие лекции на родных языках... да и учебные планы предписывают прохождение таких курсов чуть ли не в первый год изучения иностранного языка, когда студенты ещё не в состоянии воспринимать на изучаемом языке сложные сведения.»

Tovább menve a szerzők rámutatnak, hogy még a Szovjetunióban tanuló külföldiek számára is gyakran anyanyelven folynak az előadások:

«В практике преподавания русского языка иностранным студентам в нашей стране ознакомительная работа также начинается очень рано (со второго месяца пребывания студента в стране), поэтому в ряде вузов на подготовительных факультетах курс «Советский Союз» начинают читать на родном для слушателей языке или на языке-посреднике... Более того, преподаватель-русист должен ориентироваться в страноведческой литературе, опубликованной на родных языках студентов».[16]

A sokéves tapasztalat azt mutatja, hogy az országismereti információk továbbítása előadás formájában már fejlettebb stádiumban van, mint a háttérismeretek II. és III. összetevőjének nyelvi-országismereti formában történő továbbítása a hallgatók felé, s talán ezzel magyarázható, hogy a szovjet kutatókon kívül csak igen kevesen publikáltak ebből a témából. Ebből arra lehet következtetni, hogy a két feldolgozási mód összehangolása területén még sok a tennivaló.

A magyar felsőoktatási intézményekben is élénk figyelem kíséri a fogalom fejlődését, a továbbítási módszerek alakulását és tevékeny részt is vállalnak az oktatók a kísérletes megfigyelésekben. Ehhez csatlakozva a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Orosz Nyelv és Irodalom Tanszékén több, mint 10 éve folynak megfigyelések, amelyekről belső pályamunka, tanulmány és országos, ill. megyei jellegű konferenciák keretében számoltunk be. Az elmúlt évek megfigyeléseinek tapasztalatai 3 területre irányították figyelmünket:

1. Hallgatóink előtt nem eléggé világos az országismeret fogalma, a nyelvi országismereti anyag feldolgozásának folyamata;

2. Az általános iskolai orosz nyelvoktatás során — amire készítjük őket — a jelenlegi tankönyvek és szemléltető eszközök nem nyújtanak elég segítséget számukra még a legszükségesebb információkhoz sem. Ebből következik, hogy a képzés során speciális előkészítést szükséges végezni, hogy még főiskolás korukban megkapják a segítséget, ne csak módszertani, hanem anyaggyűjtési szempontból is.

3. Az orosz szakos tanárképzésben tantervileg nincs biztosítva órakeret az országismereti anyagok rendszerbe foglalt továbbítására. Ebből kiindulva, nekünk az egyes tárgyak keretébe kell úgy beépíteni az anyagot, hogy a benne rejlő információs lehetőségeket jól ki tudjuk használni. Ez a mód azonban eléggé szétaprózott, összefüggő képet kereteinél fogva nem ad, és nem is adhat.

A felsorolt problémák megoldására, ill. a hallgatók részére történő segítség biztosítására a következő lehetőségeket dolgoztuk ki:

1. Az III—IV. évfolyamokon speciálkollégiumot indítottunk, amelynek keretében hallgatóink részére előadássorozatot terveztünk az országismeretről, mint az orosz nyelv oktatása módszertanának egyik aspektusáról. Ennek keretében kitérünk a fogalom fejlődésére, vázoljuk az eddig elért eredményeket, s itt térünk ki az általános iskolai tananyag kapcsán várható feladatokra is. A speciálkollégium tematikája a következő:

- Az országismeret fogalma, meghatározása, értelmezése;
- A nyelvi-országismeret fogalma, helye a nyelvtanulás folyamatában; az országismereti kurzusok és a nyelvi-országismeret tartalmi és formai egybeesése;
- Az országismeret és nyelvi-országismereti információk általános jelentősége; szerepük az orosz nyelvtanár képzésében;
- A MAPRJAL és a Puskin Orosz Nyelvi Intézet; A MAPRJAL kongresszusok;
- A háttérismeretek és a nyelvi etikett;
- Országismeret és nyelvi-országismeret az általános iskolai orosz nyelvoktatásban.

Hallgatóink nagy érdeklődést mutattak a téma iránt, ezt bizonyítja, hogy a III. évfolyamon mintegy 30% választotta ezt a speciálkollégiumot.

2. Az országismereti és a nyelvi-országismereti munka összehangolása — mint már jeleztem — még további megfigyelésekre és módszerbeli finomításokra vár. Ez annál is szükségesebb, mert hallgatóink nem csak nálunk, a képzés során jutnak információkhoz a Szovjetunióról. Ezeknek a feltérképezésével nemzetközi vonatkozásban is foglalkoznak kutatók és eredményeikről a szakirodalomban folyamatosan olvashatunk. A magyarországi tanárképzés során adódó információszerzési lehetőségekről már részletesen beszámoltunk egy korábbi tanulmányban; [17] itt csak a területeket szeretném röviden megjelölni:

- a) az egyes foglalkozások keretében (előadások, gyakorlati foglalkozások)
- b) órán kívüli lehetőségek (odahaza végzett munka, kötelező irodalom olvasása, házi feladat, szakdolgozat stb.)
- c) Szovjetunióbeli részképzések;
- d) Főiskolán kívüli lehetőségek (idegenvezető tanfolyamok, szovjet turistákkal való találkozás, levelezés, a szovjet kultúra képviselőivel való találkozások, tömegkommunikációs eszközök stb.)

Amint ez a felsorolás is mutatja, lehetőség van bőven, a mi feladatunk, hogy az intézettől függő lehetőségeket biztosítsuk. Jelen munkában csak a sok lehetőség közül egyet szeretnék foglalkozni: a nyelv és stílusgyakorlatok I. II. éves anyagával. A fentebb már említett tanulmányban részletesen elemeztem az egyes évfolyamok tantervi tematikái adta lehetőségeket. Itt csak utalnék rá, hogy a jelenleg is érvényben levő tantervi utasítás szerint hallgatóink az első és második évfolyamokon a mindennapi étellel kapcsolatos témákat dolgoznak fel (a III—IV. éven direkt országismereti anyag van, de a lehetőségek ott is korlátozottak, mert a heti 2, ill. 3 órában csak részanyagokat lehet beszédgyakorlati szinten átvenni).

Munkánkat segíti, hogy a két alsó évfolyamon olyan jegyzettel rendelkezünk nyelv és stílusgyakorlatokból, amelyekben országismereti szempontból gazdag anyagot találhatunk, a szerkezeti felépítésük is hozzájárul a megfelelő információk kimutatásához. Így pl. az I. évf. témái közül megemlíteném az „Üzlet; bevásárlás; étterem; orosz konyha” témakört. Az anyagot szó- és szókapcsolatok jegyzéke vezeti be, amelyek különösen az egyéni munka során nyújtanak nagy segítséget, azon kívül segít kiválasztani a legszükségesebb elsajátítandó szerkezeteket. Ezek után olyan — véleményünk szerint sikeres — szövegek következnek, mint pl. „A kolhozpiacon”, amelyben képet kapnak a hallgatók a picai termékek vásárlásáról (itt utalni lehet a magyar és a szovjet piacok közös és eltérő vonásaira). Az ezt követő párbeszéd és az „Önkiszolgáló ABC” szöveg olyan beszédfordulatokat tartalmaznak, amelyek a bevásárláshoz feltétlenül szükségesek, s magát az ABC-t is leírja. A téma következő része a GUM-ról, az iparcikkeket árusító üzletekről szól. Ennél az anyagrésznel nagyon fontos a szemléltetés, mert részképzés előtt álló elsőévesekről van szó, akik a téma lezárása után utaznak s számukra több szempontból kedvező, ha elképzeléseik vannak a GUM-ról és a hasonló áruházakról. Itt kell megemlíteni egy kedvező lehetőséget: a Puskin Orosz Nyelvi Intézet Magyarországi Tagozata valamennyi témához tud kölcsönözni színes oktató TV-filmet. Így pl. a hallgatók megtekintve a «Магазин» c. filmet láthatják a vásárlás folyamatát Szovjetunóban és eredetiben hallgatják a vásárláshoz szükséges beszéd-fordulatokat is. A téma III. részében a hallgatók megismerkednek az étkezési helyekkel és az orosz konyhával. Itt nagyon fontos részükre az orosz ételek elnevezésének ismerete, valamint azoké az éttermi étkezésekkel kapcsolatos kifejezéseké, szokásoké, amelyekkel találkozhatnak a részképzés idején.

A témakört jó gyakorlatok egészítik ki, s a tapasztalatok azt mutatják, hogy első-éveseinknek nemcsak hasznos, hanem érdekes is az egyes témakörök feldolgozása. Kár, hogy a nyelvi etikett megfelelő területei nem kapcsolódnak közvetlenül az egyes fejezetekhez, hanem a jegyzet végén található. [18]

A II. évfolyam részére összeállított jegyzetben már találhatunk a napi témakörök mellett irodalmi vonatkozású szövegeket, különösen a II. félév anyagában, amelyek valamelyes előkészítést nyújtanak az orosz irodalom későbbi tanulmányozásához. (Pl.: «Памятник Пушкину», «Новый год в тайге», «Край лермонтовского детства — Тарханы» stb.); megtalálhatók azok a szövegek is, amelyek az orosz szokásokkal ismertetnek bennünket (Pl.: «Праздник русской зимы», «Все-союзные спартакиады», «День рождения», «Ёлка», «За столом» stb.); az orosz művészeti élettel kapcsolatos szövegek (pl.: «Левитан», «Художественный театр» «Старые годы Малого театра», «Концерт Шалапина» и др.) II. éves hallgatóink a 4. félévben már Szovjetunióba utaznak részképzésre, ezért számukra nagyon időszűrűek azok a témák, amelyek a szovjet hallgatók életével kapcsolatosak, akikkel együtt fognak dolgozni, élni. E szövegek közül szeretném kiemelni a «В пединституте» címűt, amelyben, mint a példamondatok is bizonyítják, olyan, a magyartól eltérő információkat tartalmaz, amelyek ismeretére a kiutazóknak feltétlenül szüksége van:

«Виктор идёт не замечая дождя и о чём-то сосредоточенно думает. Вдруг его внимание привлекает доска объявлений. Под чёрным крупным заголовком «Куда пойти учиться» институты Энергетический, Авиационный, Педагогический объявили приём студентов...»

«Увидел себя стоящим перед списком принятых с одним единственным желанием: «Только бы попасть, только бы принять». А найдя свою фамилию в списке, долго не мог привыкнуть к мысли, что — он студент».

«Первый день лекций. Кто из студентов способен забыть его, этот праздничный день осени, ощущение молодости и силы, напряжённое внимание в течение пятидесяти минут и весёлую разрядку на десятиминутной перемене!»

«Звонкое „Здравствуйте, Виктор Иванович“, — вывело его из задумчивости. Он улыбнулся немножко грустно и подумал: „Вот и стал ты, Витя, Виктором Ивановичем“.»

E szöveg feldolgozása során szükséges felhívni a figyelmet, az alábbi kifejezések magyartól eltérő tartalmára: felvételi vizsgák meghirdetése; a felvételi vizsgaeredmények közzététele; a tanárok megszólítása; az óra tartamának eltérése stb. A másik, a hallgatók szempontjából nagyon érdekes szöveg a «Сессия» című, amely egy irodalom vizsga atmoszférájával ismertet. Itt különösen érdekesek azok a kifejezések, amelyeket a szovjet diákok használnak társalgás közben. («Шпаргалитет», «братя напрокат свои мысли», «и мне крышечка», «перед смертью не надышишься», «нескрываемая насмешка», «люблю на тройке развезжать»)[19]

A felsorolt példák mutatják, hogy a látszólag „ártatlan” szövegek is tartalmazhatnak fontos ismereteket, amelyeket hallgatóink jól hasznosíthatnak az orosz nyelv tanulása és a szovjet emberekkel való érintkezés során. Az egyes anyagok sokoldalú feldolgozása, az országismereti információk alkalmankénti gyűjtése mellett szükséges lenne átfogó jellegű tájékoztatásra is, amelyre az I—II. évfolyamon részben magyar nyelven kapnának a hallgatók. Ebből kiindulva az egyes témakörök feldolgozására szánt óramennyiségből (kb. 18 óra) egy-két órát lehetne előadásra fordítani. Ennek bevezetésével emelhetjük a hallgatók tájékozottsági szintjét, ami segítséget nyújt az általános iskolai munkájukhoz is, azonkívül a III—IV. éven feldolgozásra kerülő országismereti részanyagokat is előkészíti, a hallgatóknak lesz mihez kapcsolniuk az orosz nyelvű anyagot.

A felsoroltak alapján az I. évfolyamon pl. feltétlenül szükséges átfogó tájékoztatást tartani a szovjet nép mindennapi életéről, szovjet nép anyagi helyzetéről stb. a II. éven Szovjetunió kulturális életéről, sportéletéről, közoktatásáról stb. — mint ahogy ezt tanácsolta a Puskin Orosz Nyelvi Intézet az 1978-ban kiadott tematikájában. [20]

A fent leírtak a nyelv és stílusgyakorlatok órákon végzett munkának csak az egyik oldalára vonatkoztak, a teljesség igénye nélkül. Az országismereti információ teljesebbé tételére való törekvésről, az országismereti és nyelvi-országismereti módszerek összehangolásának egyik módjáról kívántak tájékoztatást nyújtani.

IRODALOM

- [1] Верещагин, Е. М. — Костомаров, В. Г.: Язык и культура (Издание Московского Университета, Москва, 1973)
Верещагин, Е. М. — Костомаров, В. Г.: Язык и культура (Издание «Русский язык», Москва, 1976)
- [2] — Роль и место страноведения в практике преподавания русского языка как иностранного (Издание МГУ, Москва, 1969)
— Страноведение и преподавание русского языка иностранцам (Москва, 1972)
— Лингвострановедческий аспект преподавания русского языка иностранцам (Москва, 1974)
— Из опыта создания лингвострановедческих пособий по русскому языку (Москва, 1977)
— Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного (Москва, 1979)
— Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного (Москва, 1979)
- [3] BOKÁNYINÉ, KOC SIS M.: Az országismeret oktatásának kérdéséhez az orosz szakos tanárképzésben (a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, Szeged, 1976.)
- [4] Верещафин, Е. М. — Костомаров, В. Г.: Язык и культура (Москва, 1976. стр. 57)
- [5] Там же, стр. 63.
- [6] IУ Международный Конгресс МАПРЯЛ. Тезисы. Берлин, 1979
- [7] Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного (Москва, 1979, стр. 5)
- [8] Там же, стр. 4.
- [9] Верещагин, Е. Н. — Костомаров, В. Г.: Язык и культура (Москва, 1976, стр. 210.)
- [10] Страноведение СССР (Программа курса лекций и семинаров для студентов-русистов зарубежной высшей школы, Москва, 1978)
- [11] Верещагин, Е. М. — Костомаров, В. Г.: Язык и культура (Москва, 1976, стр. 77—82)
- [12] RAPP, F.: Könyv az orosz nyelvről (Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1979. 435. p.)
- [13] Акишина, А. А. — Формановская, Н. И.: Русский речевой этикет (Москва, 1978)
- [14] AKISINA, A.—FORMANOVSKAJA, N.: Orosz nyelvi etikett. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1980).
- [15] BOKÁNYINÉ, KOC SIS M.: Az országismeret oktatásának kérdéséhez az orosz szakos tanárképzésben (a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, Szeged, 1976.)
- [16] Верещагин, Е. М. — Костомаров, В. Г.: Язык и культура (Москва, 1976. стр. 57)
- [17] BOKÁNYINÉ, KOC SIS M.: Az országismeret oktatásának kérdéséhez az orosz szakos tanárképzésben (a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, Szeged, 1976.)
- [18] TAKÁCS GYÖRGYNÉ—MISKY GYÖRGY: Kézikönyv az orosz nyelv és stílusgyakorlatok című tárgyhoz. (Tankönyvkiadó, 1978.)
- [19] HEGEDŰSNÉ GAJGYONKOVA TATYJANA—JÁGER ILONA: Orosz nyelv- és stílusgyakorlat. (II. Főiskolai jegyzet, Tanikönyvkiadó, Budapest).
- [20] Страноведение СССР (Программа курса лекций и семинаров для студентов-русистов зарубежной высшей школы, Москва, 1978)

LANDESKENNTNIS UND SPRACHLICHE LANDESKENNTNIS IN DER RUSSICH-LEHRER-AUSBILDUNG

Der erste Teil der Arbeit enthält eine kurze Übersicht über die Entwicklung des Begriffes Landeskenntnis und über das Wirken de? APRJAL () und des Moskauer Russischen Sprachinstituts Puschkin auf diesem Gebiet.

Im zweiten Teil schildert die Verfasserin einige Kriterien der Landeskenntnis und der sprachlichen Landeskenntnis sowie deren Verhältnis zueinander.

Abschliessend findet sich eine Schilderung der in den Ungarischen Hochschulinstitutionen laufenden Beobachtungen und Versuche sowie eine Information über Vorstellungen betreffs der Weiterentwicklung des Themas.

СТРАНОВЕДЕНИЕ И ЛИНГВОСТРАНОВЕДЕНИЕ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА ФИЛОЛОГАМ-РУСИСТАМ

БОКАНИ ДЕЖЁНЭ

В первой части работы автор даёт краткий обзор истории возникновения и развития понятия страноведения и о работе МАПРЯЛ-а и Института Русского Языка им. А. С. Пушкина в области страноведения.

Во второй части работы автор рассматривает некоторые отличительные признаки страноведения и лингвострановедения и взаимосвязь между ними.

В заключительной части автор рассматривает наблюдения и эксперименты, проводимые в различных вузах Венгрии в области страноведения. В этой части автор намечает дальнейшие возможные пути изучения страноведения.